

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2022. október 17.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

minden vizsgázó számára

2022. október 17. 8:00

Időtartam: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

OKTATÁSI HIVATAL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Ossza be a 240 percet úgy, hogy minden feladatra legyen elég ideje!

Alaposan olvassa el a feladatokat, kérdéseket, szempontokat!

Bátran fogalmazzon meg önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írásait gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

A költői-írói helyesírás átvétele saját szövegében nem hiba, ha az idézet szó szerinti és idézőjellel jelölt. Amennyiben az idézet jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor ügyeljen arra, hogy *A magyar helyesírás szabályainak* 12. kiadása alapján írja az adott szót!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen, hogy azok elváljanak a kész fogalmazásoktól!

Ha a megoldott feladatokban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót / szavakat húzza át, a helyesnek vélt szót / szavakat pedig írja le újra!

Eredményes munkát kívánunk!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

SZÖVEGÉRTÉSI ÉS NYELVI-IRODALMI MŰVELTSÉGI FELADATSOR

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget és válaszoljon a kérdésekre!

Vörösmarty Mihály: A vén cigány

[1.] Húzd rá cigány, megittad az árát,
Ne lógasd a lábadat hiába;
Mit ér a gond kenyéren és vizen,
Tölts hozzá bort a rideg kupába.
Mindig így volt e világi élet,
Egyszer fázott, másszor lánggal égett;
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyútt vonóbul bot,
Sziv és pohár tele búval, borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal.

[2.] Véred forrjon mint az örvény árja,
Rendüljön meg a velő agyadban,
Szemed égjen mint az üstökös láng,
Húrod zengjen vérszél szilajabban,
És keményen mint a jég verése,
Odalett az emberek vetése.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyútt vonóbul bot,
Sziv és pohár tele búval, borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal.

[3.] Tanulj dalt a zengő zivatartól,
Mint nyög, ordít, jajgat, sír és bömböl,
Fákat tép ki és hajókat tördel,
Életet fojt, vadat és embert öl;
Háború van most a nagy világban,
Isten sírja reszket a szent honban.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyútt vonóbul bot,
Sziv és pohár tele búval, borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal.

[4.] Kié volt ez elfojtott sohajtás,
Mi üvölt, sír e vad rohanatban,
Ki dörömböl az ég boltozatján,
Mi zokog mint malom a pokolban,
Hulló angyal, tört szív, örült lélek,
Vert hadak vagy vakmerő remények?
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,

Mikor lesz a nyútt vonóbul bot,
Sziv és pohár tele búval, borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal.

[5.] Mintha újra hallanók a pusztán
A lázadt ember vad keserveit,
Gyilkos testvér botja zuhanását,
S az első árvák sirbeszédeit,
A keselynek szárnya csattogását,
Prometheusz halhatatlan kínját.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyútt vonóbul bot:
Sziv és pohár tele búval, borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal.

[6.] A vak csillag, ez a nyomoru föld
Hadd forogjon keserű levében,
S annyi bűn, szenny s ábrándok dühétől
Tisztuljon meg a vihar hevében,
És hadd jöjjön el Noé bárkája,
Mely egy uj világot zár magába.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyútt vonóbul bot:
Sziv és pohár tele búval, borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal.

[7.] Húzd, de mégse, - hagyj békét a húrnak,
Lesz még egyszer ünnep a világon,
Majd ha elfárad a vész haragja,
S a vizsály elvérzik a csatákon,
Akkor húzd meg újra lelkesedve,
Isteneknek teljék benne kedve.
Akkor vedd fel újra a vonót,
És derüljön zordon homlokod,
Szűd teljék meg az öröm borával,
Húzd, s ne gondolj a világ gondjával.

1854. július-augusztus (?)

Szövegközlés:

Vörösmarty Mihály összes költeményei (1998). Osiris
Kiadó, Budapest, 523–525.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

1. Adja meg a költeményben szereplő alábbi kifejezések mai (köznyelvi) megfelelőjét! (Az egyes szavakhoz zárójelben megadtuk a megoldáshoz szükséges versszak/ok számát.)

másszor (1.): _____

nyútt (1–7.): _____

hallanók (5.): _____

szűd (7.): _____

4 pont	
--------	--

2. A *húz* ige a mű legtöbbször előforduló kifejezése. Határozza meg a szónak azt a két jelentését, amelyik a költemény – a „*Húzd, ki tudja meddig húzhatod*” sor – értelmezése során figyelembe vehető!

1. jelentés: _____

2. jelentés: _____

2 pont	
--------	--

3. Vörösmarty alkotása több bibliai és mitológiai utalást tartalmaz.

A) Milyen bibliai történetre utalnak az alábbi verssorok? Válaszát fogalmazza meg egy mondatban!

a)

„Mintha újra hallanók a pusztán
A lázadt ember vad keserveit”:

b)

„Gyilkos testvér botja zuhanását”:

2 pont	
--------	--

B) Készítsen két érdemi információt tartalmazó lábjegyzetet a vers következő részletéhez!

„A keselynek szárnya csattogását,
Prometheusz halhatatlan kínját.”

2 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. A szakirodalom szinte egybehangzóan önmetaforaként (önszimbólumként) értelmezi a költeményben megjelenő öreg zenészt. Milyen mozzanatokkal indokolható ez az azonosítási lehetőség? Válasza legalább két érdemi megállapítást tartalmazzon!

—

—

—

—

2 pont

5. A) Leginkább a rapszódia műfaji sajátosságai figyelhetők meg az alkotásban. Emelje ki ennek a műfajnak három, A vén cigányban is meghatározó jellemzőjét!

A műfaj sajátosságai közül érvényes Vörösmarty művére:

—

—

—

3 pont

B) Igazolja poétikai-retorikai jegyekkel, hogy a mű az önmegszólító verstípusba tartozik! Válaszát három tartalmi elemmel indokolja!

—

—

—

3 pont

6. A költemény esztétikai hatásának egyik legfontosabb forrása, hogy két, egymástól igen eltérő hangnem, a köznapi (kollokviális) hangnem és a tragikus pátosz szerepel egymás mellett. Igazolja e két hangnem jelenlétét a szövegből idézett egy-egy verssorral!

köznapi (kollokviális) hangnem: _____

—

1 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

patetikus hangnem: _____

1 pont

7. Nevezzen meg három különböző, ismétlésen alapuló stilisztikai alakzatot, amely felismerhető *A vén cigányban*! Hozzon egy-egy példát is a megnevezett alakzatokra a költeményből!

a) alakzat neve: _____

példa: _____

b) alakzat neve: _____

példa: _____

c) alakzat neve: _____

példa: _____

3 pont

8. Vörösmarty alkotása megidézi a bordal műfajának irodalmi hagyományát. Az alábbi idézetekben szintén megjelenik a bor-motívum. Nevezze meg a versrészletek szerzőit!

a)
„Van már kenyérem, borom is van,
Van gyermekem és feleségem.
Szívem minek is szomorítsam?
Van mindig elég eleségem.”

A szerző neve: _____

b)
„Ezerszer gondolt csodaszépet,
Gondolt halálra, borra, nőre,
Minden más táján a világnak
Szent dalnok lett volna belőle.”

A szerző neve: _____

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

c)
„Útas, köszönj rám egy pint bort:
Itt látsz nyugodni egy jámbort,
Kedves élete-párjával,
Csikóbőrös kulaccsával!”

A szerző neve: _____

d)
„Elzengett az őszi boros ének.
Mégfülledt már hüse a pincének.
Szél s viz csap a csupasz szőlőtőre.
Ludbörzik az agyagos domb bőre,
elomlik és puha sárrá rothad,
mint meztlen teste egy halottnak.”

A szerző neve: _____

e)
„Gyűlölöm azt, aki telt kupa mellett, bort iszogatván,
háborut emleget és lélekölő viadalt.
S kedvelem azt, aki bölcs és Aphrodité meg a Múzsák
szép adományairól zengve szeretni tanít.” (Radnóti Miklós fordítása)

A szerző neve: _____

5 pont	
--------	--

9. Állapítsa meg, hogy milyen verselési rendszerbe tartozik a 8. feladat e) idézete! Nevezze meg az idézet második sorában felismert sorfajta!

Az e) idézetre jellemző verselési rendszer: _____

A második sorában felismerhető sorfajta neve: _____

2 pont	
--------	--

10. Nevezze meg pontosan az alábbi idézetekben kiemelt szintagmák/szószerkezetek típusait!

a) *Odalett az emberek vetése.*: _____

b) *Vert hadak vagy vakmerő remények?*: _____

c) *Tanulj dalt a zengő zivatartól.*: _____

3 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

11. A) Az alábbi idézet szerzőjének több művét is Vörösmarty fordította. Nevezze meg a szerzőt és adja meg az idézett mű címét!

„Barátaim, rómaiak, földieim,
Figyeljetek rám.
Temetni jöttem Caesart, nem dicsérni.
A rossz, mit ember tesz, túléli őt;
A jó gyakorta sírba száll vele.”

A szerző neve: _____

Az idézett mű címe: _____

2 pont	
--------	--

B) Hozzon egy-egy példát Vörösmarty munkásságából az alábbi műfajokra!

honfoglalási tárgyú eposz	
drámai költemény, emberiségdráma	
epigramma	

3 pont	
--------	--

12. Adja meg a Vörösmarty-költemény címét, amelyből az alábbi idézet származik, majd nevezze meg azt a történetfilozófiai, történelemszemléleti elgondolást, amelyet a szövegrészlet közvetít!

„Rakjuk le, hangyaszorgalommal, amit
Agyunk az ihlett órákban teremt.
S ha összehordtunk minden kis követ,
Építsük egy újabb kor Babelét,
Míg oly magas lesz, mint a csillagok.
S ha majd benéztünk a menny ajtaján,
Kihallhatók az angyalok zenéjét,
És földi vérünk minden cseppei
Magas gyönyörnek lángjától hevültek,
Menjünk szét mint a régi nemzetek,
És kezdjük újra túrni és tanulni.”

A mű címe: _____

Az elgondolás lényege: _____

2 pont	
--------	--

40 pont	
---------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

MŰÉRTÉLMEZŐ SZÖVEG ALKOTÁSA

Olvassa el és értelmezze Kosztolányi Dezső versét! Elemzésében mutassa be az alábbi létösszegző költemény nyelvi-stilisztikai jegyeit! Vizsgálja meg és értelmezze a mű motívumhálóját is!

Megoldása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Kosztolányi Dezső: *Ha negyvenéves...*

Ha negyvenéves elmúltál, egy éjjel,
egyszer fölébredszen és aztán sokáig
nem bírsz aludni. Nézed a szobádat
ott a sötétben. Lassan eltünődöl
ezen-azon. Fekszel, nyitott szemekkel,
mint majd a sírban. Ez a forduló az,
mikor az életed új útra tér.
Csodálkozol, hogy föld és csillagok közt
éltél. Eszedbe jut egy semmiség is.
Babrálsz vele. Megúnod és elejted.
Olykor egy-egy zajt hallasz künn az utcán.
Minden zajról tudod, hogy mit jelent.
Még bús se vagy. Csak józan és figyelmes.
Majdnem nyugodt. Egyszerre fölsóhajtasz.
A fal felé fordulsz. Megint elalszol.

(1929)

Forrás: *Kosztolányi Dezső összegyűjtött versei* (1964). Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó. 505.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	Elérhető pontszám	Elért pontszám
Tartalom	15	
Szövegszerkezet	5	
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	10	
Összesen	30	

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

REFLEKTÁLÓ SZÖVEG ALKOTÁSA

„Vajon tudatos munka-e az irodalmi névadás, érzi-e a fontosságát az író, elmélkedik-e a név megválasztásáról, hangzásáról, jelentéséről, jellemző erejéről, a hős és a név összeilléséről? Vagy ösztönösen bukkan fel a név? Mi vezeti az írot a név megválasztásában; tudatalatti erők, vagy csak a véletlen? Nem mi magunk tulajdonítunk-e csak fontosságot a kérdésnek, s magyarázunk bele a névadásba olyan szándékot és indítékot, amelyekre az író sohasem gondolt?”

Forrás: Kovalovszky Miklós (1934): Az irodalmi névadás. *A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai* 34:2

„Az írók gyakran felhasználják hőseik alakjának megalkotásakor azt a lehetőséget, hogy egyes nevek felismerhető jelentéssel vagy sajátos érzelmet, érzeteket keltő hangalakokkal bírnak, esetleg valamilyen általános képzet, vélekedés vagy hagyomány kapcsolódik hozzájuk.”

Forrás: Slíz Mariann (2006): A beszélő nevek mint a posztmodern eszközei. *Magyar Nyelvőr* 130: 290–301.

„A tulajdonnévhez kötődő asszociációk és hangulatok olyan stilisztikai lehetőségeket tartalmaznak, amelyeket a költők, írók többnyire kihasználnak. Az irodalmi alkotásokban található nevek azon kívül, hogy a jellemzés eszközei, a legtágabb értelemben véve az írói szándék és képzelet megvalósítói is.”

Forrás: Vácziné Takács Edit (2018): Az írói névadás sajátosságai Karinthy Frigyes művei alapján. *Magyar Névtani Értekezések* (6:37)

Ön szerint a szépirodalomban alkalmazott írói névadás és a nevekkal kapcsolatos előismereteink befolyásolják-e az adott mű értelmezését? Hogyan hat(hat) a befogadás folyamatára, ha az olvasó felismeri, hogy a szereplőnek beszélő neve van?

Fejtse ki véleményét! Reflektáljon az idézetek megállapításaira, és legalább három különböző műből konkrét példákkal igazolja álláspontját!

Megoldása 150–450 szó terjedelmű legyen!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	Elérhető pontszám	Elért pontszám
Tartalom	5	
Problémaérzékenység	5	
Gondolatmenet	5	
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	5	
Összesen	20	

Helyesírás	Hibapontok száma a teljes dolgozatban	
	Vizsgapontok	

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		pontszám	
		maximális	elért
I. Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor		40	
II. Szövegalkotási feladatok	Műértelmező szöveg	Tartalom	15
		Szövegszerkezet	5
		Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	10
		Összesen	30
	Reflektáló szöveg	Tartalom	5
		Problémaérzékenység	5
		Gondolatmenet	5
		Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	5
		Összesen	20
Helyesírás		8	
Íráskép		2	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma		100	

dátum

javító tanár

		pontszáma egész számra kerekítve	
		elért	programba beírt
I. Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor			
II. Szövegalkotási feladatok	Műértelmező szöveg		
	Reflektáló szöveg		
Helyesírás			
Íráskép			

dátum

dátum

javító tanár

jegyző